

WSTĘP

Rok 2010 ogłoszony został przez Senat Rzeczypospolitej Polskiej Rokiem Demokracji Lokalnej. Ustawodawca uczcił w ten sposób dwudziestą rocznicę przeprowadzenia pierwszych wyborów do odrodzonego samorządu. „Od dwudziestu już lat jesteśmy świadkami odżywiania więzi lokalnych i regionalnych. Będąc obywatelami Europy i Świata, pozostajemy wciąż przypisani do niepowtarzalnego miejsca kształtującego naszą osobowość – do naszej Małej Ojczyzny. Rodzinna wieś, miasteczko czy miasto są nam bliskie i traktowane uczuciowo. [...] Wyrażając uznanie wszystkim, którzy w swoich Małych Ojczyznach podjęli działania dla dobra wspólnego, rozwoju lokalnej demokracji i społeczeństwa obywatelskiego, co potwierdziło sens reform ustrojowych państwa, Senat Rzeczypospolitej Polskiej deklaruje wolę dalszego wzmacniania samorządności lokalnej i regionalnej oraz wspierania inicjatyw temu służących”. – czytamy w Uchwale Senatu z 19 listopada 2009 r. (MP z 2009 r. nr 76, poz. 940). W Roku Demokracji Lokalnej odbyły się w Polsce szóste po 1989 r. wybory samorządowe. W przypadku Zagłębia Dąbrowskiego potwierdziły one jego odmienność polityczną, która z jednej strony wynika z dwukrotnie większego poparcia dla lewicy niż w skali całego województwa (kolejny element stygmatu Czerwonego Zagłębia), z drugiej – uwidoczniła się w klęsce Ruchu Autonomii Śląska, który wystawił kandydatów w wyborach do sejmiku województwa. W Zagłębiu uzyskał on ponad 10-krotnie mniejsze poparcie niż na obszarze rdzennego Śląska.

W stolicy Zagłębia Dąbrowskiego wybory ujawniły smutną prawdę o kondycji lokalnej demokracji, mierzonej poziomem obywatelskiej partycypacji w procesach decyzyjnych. Sosnowiec okazał się miastem o jednej z najniższych frekwencji w skali kraju. W II turze głosowania na prezydenta miasta wzięło udział zaledwie 21,42 proc. uprawnionych wyborców (w skali kraju frekwencja wynosiła 35,31 proc.).

Frekwencyjny rezultat Sosnowca to jeden z wielu argumentów potwierdzających tezę o potrzebie prowadzenia wielośrodowiskowej debaty na temat znaczenia demokracji na poziomie lokalnym, potrzebie upowszechniania wiedzy o samorządzie, wspólnotach lokalnych i ich roli w kreowaniu społeczeństwa obywatelskiego i konsolidowaniu demokratycznego systemu politycznego. Z tej potrzeby wyrasta niniejsza publikacja.

Oddajemy do rąk Czytelników pracę będącą efektem interdyscyplinarnych studiów i badań nad szeroko rozumianą przestrzenią publiczną Zagłębia Dąbrowskiego. Znalazły się w niej teksty autorstwa naukowców: politologów, socjologów, medioznawców, historyków, kulturoznawców, ale także regionalistów i dziennikarzy, spoglądających na problematykę będącą przedmiotem analizy z punktu widzenia działaczy społecznych i promotorów tożsamości lokalnej. Książka stanowi próbę refleksji nad zagadnieniami tożsamości Zagłębia Dąbrowskiego i funkcjonowania lokalnej demokracji. Dokonując opisu i wyjaśnienia rozmaitych zjawisk i problemów dostrzeganych w sferze publicznej Zagłębia Dąbrowskiego, autorzy spoglądają na region jako na przestrzeń społeczno-polityczną, osadzając rozważania

w szerszym kontekście: historycznym, gospodarczym, kulturowym. Przyjęcie takiej optyki umożliwiła konstrukcja pracy, tj. podzielenie jej na dwie odrębne, ale korespondujące ze sobą części. W pierwszej podjęto tematykę atrybutów tożsamości zagłębiowskiej, próbując odpowiedzieć na pytania: co wyróżnia Zagłębie na tle innych regionów, w szczególności regionów ościennych i co determinuje poczucie identyfikacji mieszkańców z ich „małą ojczyzną”. Część druga poświęcona jest funkcjonowaniu lokalnego systemu politycznego. Pomieszczone w niej artykuły to próba refleksji nad jakością lokalnej demokracji, jej obliczami i determinantami, nie wyłączając tych, które pojawiają się w otoczeniu systemu.

Wyrażamy nadzieję, że publikacja „Zagłębie Dąbrowskie. Tożsamość – Samorządność – Polityka” przyczyni się do poszerzenia wiedzy na temat Zagłębia – lokalnej tożsamości, samorządności i demokracji oraz da asumpt do tak bardzo potrzebnej dyskusji nad problematyką budowania w Zagłębiu społeczeństwa obywatelskiego, kultywowania lokalności i zachęcania mieszkańców do aktywnej obecności w przestrzeni publicznej regionu.

Michał Kaczmarczyk
Waldemar Wojtasik